

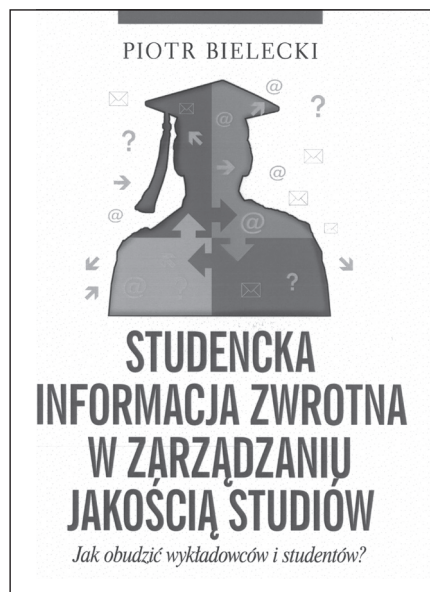
Studencka informacja zwrotna w zarządzaniu jakością studiów. Jak obudzić wykładowców i studentów?

Autor: Piotr Bielecki
Wydawnictwo Difin
Warszawa 2014

Dialog pomiędzy wykładowcą a studentem może mieć charakter ciągły, stały, być procesem pozwalającym na podniesienie jakości oferowanych usług edukacyjnych współczesnej młodzieży akademickiej. Stała współpraca każdego nauczyciela z własnymi uczniami może być korzystna dla obu stron – wykładowca może nieustannie polepszać jakość swego warsztatu i prowadzonych zajęć/badań oraz na bieżąco reagować na pojawiające się problemy, zaś student mieć realny wpływ na to, jak będzie przebiegała jego ścieżka rozwoju dzięki możliwości nawiązania permanentnego dialogu ze swoim „edukacyjnym mistrzem”.

Obecnie problem poruszany przez autora recenzowanego opracowania zyskuje na znaczeniu, jeżeli rozpatruje się go w perspektywie wielozadaniowości i wszechobecnego pośpiechu. Dialog łączy i ma na celu wyłącznie wzajemną komunikację, a autor już w tytule swego opracowania sygnalizuje, iż pobudka wykładowców i studentów ma coraz większe znaczenie w zarządzaniu jakością studiów. Bez wzajemnej komunikacji, bez dialogu nigdzie i niczym nie będziemy w stanie zarządzać, zwłaszcza wtedy, kiedy mamy na względzie jakość studiów i wpływ na życie młodego pokolenia.

Przyjęty przez autora układ pracy uwzględnia podział na dwie części: formalną i nieformalną informację zwrotną udzielaną przez studentów. Pierwsza część

pracy (rozdziały I–VII) dotyczy formalnej informacji zwrotnej udzielanej w celu uzyskania podsumowującej i formatywnej oceny zajęć dydaktycznych, druga zaś część (rozdziały VIII–XI) traktuje o nieformalnej informacji zwrotnej, jednakże już tylko w obszarze formatywnej oceny zajęć dydaktycznych.

We wprowadzeniu do pierwszej części (rozdział I) autor zapoznaje czytelnika z definicyjnym ujęciem pojęcia „informacja zwrotna”, przybliża znaczenie stwierdzenia „student jako klient/konsument/interesariusz usług edukacyjnych oraz aktywny partner”. Warto zaznaczyć, iż autor opracowania próbuje wskazać zagrożenia, jakie mogą wystąpić w relacji wykładowca–student/klient. Wspomina o problemie zwiększonej koncentracji wykładowcy na uzyskaniu zadowolenia studenta/klienta w celu otrzymania pozytywnej informacji zwrotnej od niego, a tym samym zapominając o tym, iż misją nauczyciela powinno być to, by absolwent nabył wiedzę, odpowiednie kwalifikacje i kompetencje społeczne. Ponadto, w rozdziale tym przedstawiono klasyfikację i charakterystykę narzędzi badawczych, które służą do gromadzenia studenckiej informacji zwrotnej.

W rozdziale II autor omawia m.in. cele systemu studenckich ocen dydaktyki akademickiej, wyodrębniając tym samym cele oceny studenckiej, beneficjenta bezpośredniego (tj. wykładowca, kadra zarządzająca uczelnią, studenci, kandydaci na studia i ich rodzice, podatnicy, badacze szkolnictwa wyższego) oraz beneficjenta pośredniego.

Kolejne rozważania w pierwszej części (rozdział III) dotyczą mechanizmów studenckiej informacji zwrotnej, funkcjonujących w szkole wyższej (ukazano 25 rozmaitych form informacji zwrotnej, jakie mają do dyspozycji nauczyciele akademicy i kadra zarządzająca dydaktyką), ich zalety, wady oraz koszty stosowania. Warto podkreślić, iż zostały omówione wybrane, zdaniem autora znaczące, zmienne dotyczące przeprowadzanych badań w kontekście jakości otrzymywanego kształcenia przez studentów, tzn.: 1) uwarunkowania organizacyjne badań skuteczności dydaktyki, 2) właściwości ocenianego przedmiotu, 3) właściwości cechujące prowadzącego zajęcia, 4) właściwości cechujące studenta, co pozwala czytelnikowi na zapoznanie się z kluczowymi kryteriami oceny zajęć dydaktycznych.

W rozdziale IV uwaga została poświęcona zagadnieniu narzędzia, jakim jest kwestionariusz ankiety. Przedstawiono w nim rekomendacje dotyczące: doboru treści kwestionariusza (kryteriów) oceny, źródeł pozyskiwania inspiracji do tworzenia narzędzia badawczego na potrzeby danej polskiej szkoły wyższej, modeli skali punktowej oraz skali werbalnej oceny dydaktyki akademickiej. Bardzo istotne jest wyodrębnienie wybranych zasad budowy pytań kwestionariuszy badań sondażowych, mające cechy „wiedzy w pigułce”, co zwiększa pragmatyzm recenzowanego opracowania.

Rozdział V traktuje o internetowym systemie ocen zajęć dydaktycznych poprzez ukazanie ich warunków (również barier) i sposobów skutecznego funkcjonowania. System ocen *on-line* to rozwiązanie, które może przypaść do gustu współczesnym studentom, dla których nowe technologie i programy stanowią niemal integralną część studenckiej egzystencji, co może wpływać na ich poziom zaangażowania w ich wypełnianie. Co warto podkreślić – w analizowanym opracowaniu nie brakuje również miejsca na polemikę z ograniczeniami internetowych systemów oceny, dzięki czemu nie można zarzucić autorowi braku obiektywizmu w prezentowaniu wiedzy.

Rozdział VI zapoznaje czytelnika z zagadnieniem upubliczniania i upowszechniania rezultatów ocen studenckich i działań poewaluacyjnych. Autor przybliży zasady przekazywania studentom wyników przeprowadzanych badań (oceny zajęć dydaktycznych), jak też ukazuje sposoby dotyczące podejmowania działań poewaluacyjnych.

Uwieńczeniem pierwszej części recenzowanego opracowania są konkluzje autora (rozdział VII), będące podsumowaniem rozważań poczynionych w rozdziałach I–VI i tym samym zaopiniowaniem studenckich ocen nauczania akademickiego.

W drugiej części pracy autor wyjaśnia, na czym polega nieformalna informacja zwrotna czyniona na potrzeby formatywnej oceny zajęć dydaktycznych, jakie są jej rodzaje, techniki/metody, a także jaka jest jej skuteczność. W rozdziale VIII kluczowe rozważania oscylują wokół pojęcia sukcesu, który może być osiągnięty w odniesieniu zarówno do wykładowcy (sukces dydaktyczny), jak i do studentów (sukces akademicki studentów). Ponadto, zaprezentowano rozróżnienie między tradycyjnym ocenianiem studenta na koniec semestru (ocena podsumowująca) a ocenianiem studenta w trakcie trwania zajęć (ocena formatywna, określana w anglojęzycznej literaturze jako CAT – *classroom assessment techniques*), ze szczególnym uwzględnieniem celu, charakterystyk poszczególnych podejść oraz przykładów ich zastosowania. Autor akcentuje konieczność własnej samoświadomości w procesie zarówno planowania ewaluacji, jak i wyboru metody nieformalnej informacji zwrotnej – można ją doskonalić poprzez podjęcie próby odpowiadania sobie na wiele pomocnych pytań (Czego chcemy się dowiedzieć od studentów? Jak można dokonać zmian? Jak zweryfikować zastosowaną metodę?).

W rozdziale IX został przedstawiony bogaty przekrój wybranych technik i metod nieformalnej studenckiej informacji zwrotnej w rozróżnieniu na: 1) techniki oceniania formatywnego jako przedmiot badań nad oceną zajęć dydaktycznych, 2) techniki służące ocenianiu wiedzy i umiejętności związanych z danym przedmiotem, 3) techniki służące ocenianiu postaw, wartości i samoświadomości studenta, 4) techniki służące ocenianiu reakcji studenta na oddziaływania

dydaktyczne, 5) inne metody nieformalnej informacji zwrotnej. Autor recenzowanej pracy dołożył starań, by każda opisywana technika była wzbogacona choć o fragment narzędzia obrazującego odbiorcy jej kształt i poszczególne elementy.

Celem rozdziału X było zaprezentowanie czytelnikowi oceny skuteczności stosowania technik oceniania formatywnego (*classroom assessment techniques*) jako instrumentu nieformalnej informacji zwrotnej. W opinii recenzenta, ocena skuteczności została zaprezentowana w sposób wyczerpujący (m.in. z perspektywy zarówno wykładowców, jak i studentów w zakresie właściwości i skuteczności technik oceniania formatywnego), bowiem została uzasadniona wynikami badań innych autorów, co wskazuje na dojrzałość twórcy opracowania jako badacza danego zagadnienia.

Konkluzje drugiej części recenzowanego opracowania odnoszą się do charakterystyki i zalet korzystania przez wykładowcę z nieformalnej oceny jeszcze w trakcie prowadzenia zajęć. Autor prezentuje także klasyfikację technik i metod nieformalnej informacji zwrotnej stosowanej w szkołach wyższych wraz z podaniem ich czasochłonności.

Pracę wzbogacają Aneksy, które za pomocą tabel prezentują odbiorcy opracowania przykłady dobrych praktyk w obszarze oceny jakości kształcenia, pomocne w procesie gromadzenia danych o studenckiej informacji zwrotnej. Zamieszczone w nich m.in. kwestionariusze oceny zajęć dydaktycznych pozwalają odbiorcy na zapoznanie się z kilkoma pełnymi wzorami, co świadczy o wysokim poziomie merytorycznym opracowania.

Najważniejszym atutem pracy jest wielorakie podejście do udzielanej przez studentów opinii na temat prowadzonych zajęć, bowiem autor nie poprzestał jedynie na analizie formalnej formy udzielania informacji zwrotnej, ale ukazał szeroką gamę tych działań, które są nieformalnym źródłem informacji o jakości odbywanych studiów.

Po każdej części opracowania autor zamieszcza własne konkluzje mające charakter wartościowych podsumowań. Zamieszczone przez autora Aneksy, zawierające przykłady dobrej praktyki oraz projekty kwestionariuszy pomocnych w gromadzeniu informacji zwrotnej od studentów (w przypadku formalnej informacji zwrotnej), a także projekty nieformalnej informacji zwrotnej i formatywnej oceny zajęć stanowią egzemplifikację prowadzonych w opracowaniu dociekań.

Obecnie wyzwaniem jest dbanie o dobrą relację wykładowcy ze swoimi uczniami – o to, by ich wzajemna współpraca, jaką podejmują podczas 30 h zajęć, była poprawna i będąca w stanie każdą ze stron wzbogacić. Autor recenzowanej książki sprostą temu wyzwaniu, bowiem merytoryczna treść opracowania prezentuje konkretne techniki i metody udzielania informacji zwrotnej nauczycielom

akademickim, których celem może być wyłącznie dążenie do wzajemnej komunikacji i relacji.

Książka jest napisana zrozumiałym i przystępnym dla odbiorcy językiem, a także w syntetyczny sposób porządkuje wiedzę.

Monika Trojanowska